

ПРО НЕОБХІДНІСТЬ СТАТЕВОГО ВИХОВАННЯ В ДИТИНСТВІ

О.М. Лось

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти,
Херсонський державний університет

Період дошкільного дитинства – це період, коли закладаються і формуються найбільш глибокі шари психіки, що позначаються на подальшому розвитку особистості. Психосексуальна диференціація самим інтимним чином вплетена в канву цього періоду. Процес психосексуального розвитку дитини характеризується загальними закономірностями, що зберігаються протягом усього життя. Сексуальна поведінка та мотивація тісно пов'язані з віком, фізичним та соціальним розвитком дитини. Психосексуальний розвиток – є одним з аспектів онтогенезу (розвитку людини від народження до смерті). Він тісно пов'язаний із загальним біологічним розвитком організму дитини, особливо із статевим дозріванням та подальшою зміною статевої функції.

З огляду на це, періодизації психосексуального розвитку в дитинстві є фундаментальною проблемою сьогодення, оскільки через визначення періодів психосексуального розвитку, виявленням закономірностей переходів від одного періоду до іншого можна пізнати, раціонально задіяти рушійні сили психосексуального розвитку. Від цього залежить стратегія виховання і навчання підростаючого покоління [2].

Моделюючи стратегію психосексуального виховання дошкільників, треба знати загальні властивості психічного розвитку дітей та особливості його вікових етапів.

Основними властивостями психосексуального розвитку вважають наступні:

- незворотність, як здатність до накопичення змін;

- спрямованість, як підпорядкованість єдиній, внутрішньо взаємозв'язаній лінії розвитку;
- закономірність, як здатність до відтворення однотипних змін у різних людей [1; 2].

Розвиток дитини з перших днів життя – це розвиток конкретного хлопчика або дівчинки. Це шлях від перших біологічних, вітальних потреб до духовних інтересів. Залежна від середовища дитина поступово виділяє себе в ньому, усвідомлює свої фізичне та психічне Я, починає усвідомлювати та диференціювати свої відчуття та емоції.

Стать – це перша категорія, в якій дитина усвідомлює себе як індивідуальність. На перших кроках це суцього номінальне значення: дитина знає свою стать, але чому це так вона пояснити не може. Але треба враховувати, що у різних культурах та в різні часи ці ознаки неоднакові.

В динаміці формування статевих ролей і статевої ідентичності у дошкільнят можна виділити три основні періоди [2]:

Період статевих відмінностей (приблизно три роки). Наприкінці третього року життя діти знають свою стать, розрізняють в цьому відношенні інших людей, знають про деякі відмінності у вимогах до ігор, стилю поведінки хлопчиків і дівчаток. В цей період йде інтенсивне освоєння статевих ролей, яке забезпечується роз'ясненнями дорослих і їх реакцією на відповідність або невідповідність поведінки дитини.

Період номінативної статі (3-4 роки). Формуються первинна статева категоризація та первинне засвоєння статево рольових уявлень. Ці процеси відбуваються через ідентифікацію фізичної автономії і не мають початково сексуального забарвлення. Діти дізнаються про свої руки, ноги, очі, осягають їх функції і навчаються пов'язувати з ними тілесні відчуття. Так само вони дізнаються і про статеві органи, порівнюють свою тілесну будову з будовою інших людей, включаючи помічені відмінності в систему категоризації статі. В цьому віковому періоді діти ставляться до тілесного низу і пов'язаним з ним функціям як до речей цілком природнім. Видільні функції організму ще не

викликають огиди. Вигляд чужих статевих органів може викликати здивування, заздрість, захоплення, навіть страх, але ніколи – відразу.

Період статево рольової ідентифікації (4 – 6 років). Формується здатність зростаючої особистості орієнтуватися в особливостях поведінки та ролей хлопчиків і дівчаток, керуватися у своїх діях моральними нормами, цінувати свою статеvu належність, налагоджувати гармонійні взаємини з оточуючими. З виникненням в дитячій діяльності сюжетно-рольових ігор, ці процеси набувають характеру соціосексуальних (ігри «мама – тато», «лікар»), які містять також елементи навчання експресивно-тілесної комунікації. Батькам і вихователям треба пам'ятати, що до 5-6 років активно формується система статевої ідентичності дошкільника [2; 3].

Аналізуючи вікові періоди психосексуального розвитку, виявляється актуальним питання про необхідність психосексуальної освіти дитини вже у дошкільному періоді [1]. Слід наголосити, що знання про статеві відносини дитина може отримати двома шляхами: перший – це хаотичний, або неконтрольований. Інформація набувається спадково через ТВ канали, інтернет, спеціальну літературу, при спілкуванні з однолітками. Дев'яносто відсотків дітей дізнаються про відмінності статей та сексуальних відносинах від ровесників та друзів. Ця інформація настільки неточна, наскільки відверто-натуралістична. Другий шлях – це цілеспрямована сплановане отримання знання через виховання. Всі засоби, що мають за спеціальну мету ознайомлення підростаючого покоління в цілому або конкретної дитини із статевістю та сексуальністю, це є психосексуальною освітою в структурі виховання.

Виражені обмеження або блокування цієї специфічної частини психосексуального розвитку в дитинстві є стресогенними чинниками, які мають негативний вплив на психічне здоров'я дитини. Тобто, якщо на будь-якому з вищезазначених етапів розвитку, дитина не отримує повної зрозумілої інформації про своє тіло, свою статеvu належність, не відтворить в ігровій діяльності рольові та тілесно-комунікативні функції, це може привести до виникнення неврозів, невротичних переживань, підвищеної тривожності,

страхів, невпевненості у собі, надмірної вразливості тощо. Все це є проявами психічного нездоров'я дитини [4].

Психічне здоров'я дитини характеризується її здатністю успішно регулювати свою поведінку і діяльність відповідно до загальноприйнятих норм і правил, активно розвиватись як особистість.

Зрозуміло, що кожний віковий період має свої норми психічного здоров'я. Варто зазначити, що в дошкільному та молодшому шкільному віці слід говорити про норму психічного здоров'я дитини, що активно розвивається як особистість. Наголосимо, що поняття «психічне здоров'я» в жодному разі не вичерпується медичним аспектом. Експерти Всесвітньої організації охорони здоров'я визначають психічне здоров'я особистості за такими основними критеріями:

- ставлення дитини до самої себе;
- ставлення до інших людей;
- здатність справлятися з вимогами життя.

Психічно здорова дитина характеризується гармонійністю розвитку, урівноваженістю, адаптивністю, а також духовністю, орієнтацією на саморозвиток і самоактуалізацію. Гармонійний особистісний розвиток і фізичне здоров'я сприяють успішній адаптації дитини в соціумі [4].

Психологічний аспект статевого виховання повинен забезпечити зв'язок установок, які формуються у дитини в процесі цього виховання, з проблемами здоров'я в цілому, в тому числі психічного та сексуального здоров'я. Сексуальне здоров'я визначається як комплекс соматичних, пізнавальних, емоційних та соціальних аспектів життя людини.

Статеве виховання в період дошкільного дитинства насамперед передбачає навчання дитини особистої гігієни, адекватної поведінки, ознайомлення з особистісними кордонами. Тому психологічною метою та завданням статевого виховання є допомога підростаючому поколінню у формуванні психосексуального здоров'я як необхідного аспекту здоров'я в цілому. Тож, впровадження сексуального виховання в нашій країні це вагомий

внесок у виховання покоління з високими цінностями та повагою до себе та інших.

Література:

1. Имилинский К. Сексология и сексопатология: Пер. с польск. М. : Медицина, 1986. 424 с.
2. Исаев Д. Н., Каган В. Е. Половое воспитание детей : Медико-психологические аспекты. Изд. 2-е, перераб. и доп. Л.: Медицина, 1988. 160 е., ил.
3. Калуга В.Ф. Приречена сексуальністю. Проблема ідентичності людини з огляду на її сексуальну природу : [монографія]. Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2011. 488 с.
4. Ткалич М. Г. Гендерна психологія: Навч. посіб. К: Академвидав, 2001. 248 с.